

ЮЗУ “Н. Рилски ”
Факултет по изкуствата
Катедра “ТЕЛЕВИЗИОННО, ТЕАТРАЛНО И КИНОИЗКУСТВО“

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Цветан Недков
на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„доктор” на докторанта Крум Иванов на тема
„КОМПОЗИЦИЯ И СЕТИВНО ПОЗНАНИЕ. ВЪЗПРИЯТИЕ: СЪЩНОСТ И
ОСОБЕНОСТИ“

Темата за психологическото въздействие на киноизображението върху зрителя е изключително важна и все още недостатъчно добре изследвана. Бързото развитие на технологиите и киноезика доведоха до качествена промяна на възприятията, следваща по естествен път промяната в характеристиките на екранната пластика.

Именно затова дисертацията на докторанта Крум Иванов засяга изключително важна тема, като придава допълнителни измерения в изследването ѝ.

Мотивите за избора на темата, както самият той е отбелязал в увода, са „цялостно проучване и изследване на влиянието на композицията и сетивното познание. И по-конкретно, как активността на възприятието и видовете възприятие на изображението създават силно и психологическо въздействие върху зрителя.“

Изследвания за влиянието на композицията върху възприятието се правят още от предренесансови времена, когато художниците започват да разглеждат картините не просто като механичен сбор от елементи, а осъзнават влиянието на цялостните композиционни решения върху внушението.

Очевидно развитието на композиционното възприятие през вековете е довело и до избраната от докторанта структура на научния му труд, който започва с исторически преглед още от времената на праисторическите изображения. По този начин той успява да въведе базови понятия на хронологичния принцип на възникването им, които да послужат като основа за изясняване на основните тези в работата му – като златното сечение, което е в основата на композиционните решения още от времената на древните елини, представата за стил, свързана с характерните особености на епохата, хармонията като мярка и философска категория и др.

Хронологичният преглед е важен и от гледна точка на психологическото въздействие, тъй като е свързан с развитието на цивилизацията и промяната във възприятията на реципиентите на визуалните изкуства. Докторантът е успял да долови характерното за всяка епоха и да въведе терминологията поетапно, като я обвързва с определени етапи от развитието на изкуството – хармонията в античността, перспективата в Ренесанса, светлината в барока, цветовете

решения при импресионистите.

Специално място е отделено на фотографията като предвестник на киното, защото първо в нея се появяват психологическите предпоставки за възприятие на почти реален образ, в който композицията се определя повече от натурата, отколкото от твореца. В тази връзка би могла да се разработи допълнително темата за ролята на вертикалната композиция и нейните възможности за художествено внушение.

Тезата, към която ни насочва Крум Иванов, е формулирана ясно: „Всеки текст - вербален, изобразителен, музикален, смесен се състои от различни знаци. Начините, по които избираме и организираме тези знаци в текста, се определя от целите на комуникацията и се осъществява чрез средствата на композицията.“

В защита на тази теза, той разглежда детайлно видовете композиция, структурните ѝ елементи – симетрия, перспектива, ритъм, смислов център, светлинен акцент, контраст, пропорции и мащаб, като ги обвързва с психологическия ефект от съчетаването им. В оформяне на аргументацията са използвани едновременно визуални, художествени, структурни, социални и социално-психологически анализи, които се опират на изследвания без времево ограничение.

Йерархичните стойности на отделните композиционни елементи са разгледани във взаимовръзка едновременно със символното и структурното им значение, като не се дава превес на едното над другото в името на основния тезис – въздействието върху зрителя. Изведена е аргументация едновременно от психологически изследвания, художествени анализи на картини и архитектурни обекти, от базови понятия на екранната пластика, за да се създаде плътно усещане за всеобхватния характер на композицията като основен елемент на възприятието и въздействието.

Паралелното разглеждане на спецификите на човешкото възприятие от психологическа и физиологическа гледна точка е изключително важно, за да се изгради призматичният поглед към тезата. Пресечната точка между обект и субект на възприятие с детайлно разглеждане на характерните особености и на двете страни е подходящият научен подход към изграждане на тезата. Възприятието е сложен процес, в който участва анатомичната структура на човешкото око, мозъка и нервно-физиологическата система, както и трудните за измерване опит и познания на зрителя, които трябва да бъдат сведени до общи формули, в опит да се изведе базово правило. Докторантът използва дори семиотични и лингвистични теории в подкрепа на основната си теза, като по този начин обогатява гледните точки и разширява основата ѝ. В тази част на дисертационния труд въведените по-рано базисни понятия като обем, форма, златно сечение, хармония и др. разширяват обхвата си, придобиват конкретика и са разгледайки детайлно, като все още се използват като доказателствени елементи примери от всички визуални изкуства.

Докторантът е анализирал конкретните параметри на композицията в киноизображението. Основното произведение, върху което е стъпил за своя анализ, е полският филм „Ида“ - едновременно съвременен (от 2014 г) и

класически в изобразителен план. Кинотворбата е анализирана детайлно, дори са показани скици от операторска експликация, които дават представа как е изградено изображението.

Решението анализът да се спре на едно кинопроизведение е подходящо, още повече, че този филм има световно признание за изключителна операторска работа. Класическата му изобразителна структура позволява да се демонстрират чисто и без допълнителни детайли всички основни пунктове по тезата на дисертационния труд. Важно е, че филмът, избран от докторанта, е заснет във формат 4:3, макар че последните тенденции в киноизображението са към широк формат и широк екран. До известна степен в случая класическият формат на златното сечение е ограничение, което не позволява да се развие тезата за композицията и психологическото възприятие с оглед на промените в киноизображението. Донякъде следващата глава поправя този пропуск, тъй като е посветена на новите формати в киното.

Те са разгледани достатъчно детайлно и в дълбочина, илюстрирани са подходящо, има интересни попадения, свързани с пренасяне на базови параметри върху нова основа – като спиралата на Фибоначи в широк формат. Тенденцията отново е разгледана в развитие, приведени са примери от последния половин век на киноизкуството, достатъчно, за да се разгледа тезата от хронологична гледна точка и с търсене на бъдещо развитие.

Приносната част на дисертационния труд е изключително сериозна. На първо място е направен анализ за обединяващата роля на композицията, като база за всички изразни средства в изобразителните решения на оператора. Разгледани са принципите на творческия процес и в частност сетивното познание и възприятие на композицията. Особено важно е съчетаването на психологическия анализ с принципите на работа на оператора и драматургичните и визуални решения във филма. Цялостното проучване и изследване на влиянието на композицията и сетивното познание, и по-конкретно на активността на възприятието и видовете възприятие на изображението и тяхното въздействие върху зрителя са подробни и многопластови.

Важно е това изследване да не се ограничава в рамките на този дисертационен труд, а да се задълбочи с допълнителни анализи и прогнози за тенденциите.

Високо оценявам приноса на дисертационния труд на докторанта Крум Иванов. Предлагам на научното жури да даде положителна оценка на дисертационния труд „КОМПОЗИЦИЯ И СЕТИВНО ПОЗНАНИЕ. ВЪЗПРИЯТИЕ: СЪЩНОСТ И ОСОБЕНОСТИ“.

30.05.2016

проф. д-р Цветан Недков